

Comparing fourth-year students' perspectives of the performance of clinical instructors in different departments of Ahvaz School of Rehabilitation Sciences

Razieh Mofateh: Faculty member, Musculoskeletal Rehabilitation Research Center, Department of Physiotherapy, School of Rehabilitation Sciences, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Neda Orakifar* : Faculty member, Musculoskeletal Rehabilitation Research Center, Department of Physiotherapy, School of Rehabilitation Sciences, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Negin Moradi: Faculty member, Musculoskeletal Rehabilitation Research Center, Department of Speech Therapy, School of Rehabilitation Sciences, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Abstract: One of the most important determinants of effective clinical education is the performance of clinical instructors. Given the recruitment of young instructors for clinical teaching in educational-medical centers under the supervision of Ahvaz School of Rehabilitation Sciences, the purpose of this study was to compare the fourth-year undergraduate students' perspective of the performance of clinical instructors in different departments of this school using a questionnaire. In this descriptive cross-sectional study, 30, 18, 30, and 26 questionnaires were completed by fourth-year students from physiotherapy, speech therapy, audiology, and occupational therapy departments, respectively who were studying in the second semester of academic year 2018-2019. The questionnaire involved 18 items and four domains. In the domain of overall assessment, the mean score obtained from students of occupational therapy, audiology, and speech therapy indicated relatively good performance, while that related to the students of physiotherapy was moderate. The results of one-way analysis of variance showed a significant difference between the domains of knowledge and practical skills ($p= 0.037$). Item analysis showed a significant difference between different groups in items nine ($p= 0.006$), eleven ($p= 0.029$), and thirteen ($p= 0.042$). In three cases, the mean score of the physiotherapy students was lower than that of occupational therapy students. It seems that in all the departments studied, there is room for developing and improving the abilities of clinical instructors for reaching a very good level, but the need to increase these abilities is higher with respect to physiotherapy.

Keywords: Clinical education, Rehabilitation, Questionnaire, Instructors' performance, Students' perspective.

***Corresponding author:** Faculty member, Musculoskeletal Rehabilitation Research Center, Department of Physiotherapy, School of Rehabilitation Sciences, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Email: nedaoraki@yahoo.com

مقدمه

است. برخی از پژوهشگران به دنبال این سؤال بوده‌اند که مدرسین در محیط بالین باید دارای چه ویژگی‌هایی باشند تا بتوانند اثربخشی لازم را داشته باشند، اهداف مورد نظر را دنبال کرده و یادگیری دانشجویان را تسهیل نمایند. بر اساس مطالعه قبلی، حضور اساتید بالینی واجد شرایط یکی از محورهای مهم در اجرای مناسب دوره‌های کارآموزی است (روزبهبانی 1390). به طوری که نظارت و سرپرستی مؤثر و صحیح آنها، کلید آموزش موفق در محیط‌های بالینی، معرفی شده است (دلمانز و همکاران 2002). از سوی دیگر، نحوه عملکرد اساتید بالینی نقش مهمی در تحقق اهداف آموزشی دارد (شهبازی و سلیمی 1379). نتایج یک مطالعه مروری که اخیراً در ایران انجام شده است، نشان می‌دهد که آموزش بالینی در رشته‌های مختلف علوم توانبخشی تحت تأثیر عوامل زیادی قرار دارد و اساتید بالینی در کنار عوامل محیطی (سیاست‌های وزارتی، محیط آموزشی، تجهیزات و امکانات آموزشی و برنامه آموزشی)، از جمله عوامل تأثیرگذار در آموزش بالینی هستند (پشم درفرد و سفارود 2018).

تعیین موفقیت اساتید در رسیدن به اهداف آموزشی و ارتقای کیفیت آن، ارزشیابی استاد نامیده می‌شود (امینی و هنردر 1387). Adams معتقد است که ارزشیابی اساتید به عنوان یکی از شاخص‌های اساسی پیشرفت آموزش در نظر گرفته می‌شود. به این معنا که در مؤسساتی که ارزشیابی به طور مستمر صورت می‌گیرد، بهبود کیفیت آموزشی بسیار واضح‌تر است (آدامس 1997). همچنین بر اساس نتایج مطالعه پیشین، 68/8 درصد از اساتید معتقد بودند که ارزشیابی در بهبود عملکرد آنها مؤثر است (جمشیدی و همکاران 1392). در حال حاضر به منظور ارزشیابی هر چه دقیق‌تر عملکرد اساتید از معیارهای متفاوتی استفاده می‌شود که این معیارها بر اساس اهداف مورد بررسی تعیین می‌شوند (اکبری و همکاران 1393). بهترین و شایع‌ترین راه ارزشیابی اساتید، نظرسنجی از دانشجویان با استفاده از

توانبخشی به عنوان پیشگیری سطح دوم در فرایند درمان بیماران بسیار مؤثر است (طاهری، فرقانی و جعفر 1392). از این رو با توجه به جایگاه ویژه علوم توانبخشی و نقش حیاتی آن در سلامت جامعه، مسئله آموزش و تربیت نیروی انسانی متخصص در رشته‌های مختلف علوم توانبخشی حائز اهمیت است (عبدی و همکاران 1385). بدیهی است تسلط صرف بر دانش نظری به منظور درمان موفق بیماران، کافی نیست. لذا آموزش مهارت‌های بالینی در کنار دروس دیگر، فرصتی را برای دانشجویان فراهم می‌کند تا دانش نظری خود را به کفایت بالینی تبدیل نمایند (طاهری، فرقانی و جعفر 1392). از این رو برخی از صاحب نظران، تدریس بالینی را جزء مهمترین مؤلفه‌های آموزش حرفه‌ای می‌دانند (صالحی و همکاران 1383). آموزش بالینی، مجموعه‌ای از فعالیت‌هاست که هدف آن، ایجاد تغییرات قابل اندازه‌گیری در دانشجویان برای انجام مراقبت‌های بالینی است (آل هزیمی، آل هیانی و رف 2004). در واقع آموزش بالینی تنها محیطی است که در آن مهارت‌های اخذ شرح حال، معاینات فیزیکی، استدلال بالینی، تصمیم‌گیری، همدردی و تعهد حرفه‌ای به صورت یکپارچه و ادغام یافته، آموخته و فرا گرفته می‌شود (اسپنسر 2003).

دستیابی به اهداف آموزش بالینی، مستلزم کسب تجربه بالینی از سوی دانشجو و تمرین مهارت‌ها تحت نظارت اساتید بالینی است (طیبی و همکاران 1396). بنابراین یکی از اجزای با اهمیت در این رابطه، مدرسین و توانایی‌های ایشان در فراهم کردن امکان تبدیل تجربه به آمادگی و شناخت بیشتر و یادگیری هر چه بهتر می‌باشند (وال و هوقتن 2000). وجود اساتیدی که با روش‌های جدید آموزش آشنا باشند، نقش مؤثری در یادگیری دانشجویان دارد (روزبهبانی 1390) که این امر ضرورت وجود اساتیدی ماهر و دارای علاقه و انگیزه را نشان می‌دهد (روزبهبانی 1390). به طور معمول، ویژگی‌های مدرسین در محیط آموزشی، مورد توجه بسیاری از محققین بوده

اساتید بالینی استفاده شد. با توجه به متفاوت بودن تعداد اساتید بالینی و تعداد دانشجویان سال چهارم در هر رشته، تعداد پرسشنامه های توزیع شده بین دانشجویان، تقریباً 3 عدد پرسشنامه به ازای هر استاد بالینی بود. تعداد اساتید بالینی در رشته فیزیوتراپی 5 نفر، گفتاردرمانی 6 نفر، شنوایی شناسی 3 نفر و کاردرمانی 7 نفر بودند. برای گردآوری داده‌ها از روش سرشماری استفاده شد. بدین ترتیب که پس از توضیحات مختصر درباره هدف پژوهش، آزاد بودن در تکمیل و عدم تکمیل، پرسشنامه‌های مشخص شده با نام استاد بالینی به صورت تصادفی در اختیار دانشجویان قرار گرفت و در نهایت پس از تکمیل پرسشنامه، دریافت شد.

پرسشنامه عملکرد اساتید بالینی مشتمل بر 18 گویه و چهار حیطه (دانش و مهارت عملی، اخلاق حرفه‌ای و روابط بین فردی، نظارت و ارزشیابی و ارزشیابی کلی) بود. تعداد گویه‌ها در حیطه دانش و مهارت عملی 6 مورد، در حیطه اخلاق حرفه‌ای و روابط بین فردی 8 مورد و در حیطه نظارت و ارزشیابی 3 مورد بود و یک گویه نیز در حیطه ارزشیابی کلی وجود داشت. هر گویه با مقیاس لیکرت 5 امتیازی بین 1 (ضعیف)، 2 (نسبتاً ضعیف)، 3 (متوسط)، 4 (نسبتاً خوب) و 5 (بسیار خوب) نمره دهی شد. در هر حیطه از پرسشنامه، با توجه به تعداد سؤالات، حداکثر نمره برای آن حیطه محاسبه شد و سپس با توجه به حداکثر نمرات، هر حیطه به سه دامنه تقسیم گردید. بدین ترتیب حداکثر نمره حیطه اخلاق حرفه‌ای و روابط بین فردی، 40 بود که دامنه نمره 8 تا 18 به معنای عملکرد ضعیف، دامنه نمره 19 تا 29 عملکرد متوسط و دامنه نمره 30 تا 40 عملکرد خوب بود. در حیطه دانش و مهارت عملی حداکثر نمره 30 بود که دامنه نمره 6 تا 13 به معنای عملکرد ضعیف، دامنه نمره 14 تا 21 عملکرد متوسط و دامنه نمره 22 تا 30 عملکرد خوب بود. در حیطه نظارت و ارزشیابی نیز با توجه به حداکثر نمره 15، دامنه نمره 3 تا 6 به معنای عملکرد ضعیف،

پرسشنامه‌های نظرخواهی است (اکبری و همکاران 1393). دانشجویان بهترین و قابل اطمینان ترین منابع، جهت بررسی مشکلات آموزش بالینی‌اند چرا که حضور و تعاملی مستقیم و بی واسطه با این فرایند دارند (جمشیدی و همکاران 1392). آنها به عنوان دریافت کنندگان خدمات حرفه ای مدرسان، بهترین منبع برای شناسایی رفتارهای آموزشی بالینی مدرسان خود هستند (شکورنیا 1384). بنابراین سنجش دیدگاه دانشجویان از ارکان لازم و مؤثر در ارزیابی کیفیت آموزشی بخش های بالینی و یک منبع ارزشمند بازخورد جهت ارتقای کیفیت آموزشی است.

با توجه به اهمیت موارد ذکر شده و نیز استفاده از اساتید جوان جهت تدریس بالینی در مراکز آموزشی-درمانی تحت نظارت دانشکده علوم توانبخشی اهواز، هدف از انجام مطالعه حاضر، ارزشیابی عملکرد اساتید بالینی در رشته های مختلف دانشکده علوم توانبخشی اهواز شامل فیزیوتراپی، گفتاردرمانی، کاردرمانی و شنوایی شناسی از طریق پرسشنامه تکمیل شده توسط دانشجویان بود. به نظر می رسد با توجه به یکسان بودن حداکثری بستر و ساختار آموزشی دانشکده ها از جمله قوانین حاکم و تخصیص تجهیزات و امکانات برای همه گروه‌های آموزشی خود، مقایسه عملکرد اساتید بالینی در رشته های مختلف یک دانشکده به خوبی نقاط ضعف و قدرت آنها را نشان داده و اطلاعات مفیدی را در جهت ارتقای این جنبه مهم از آموزشی بالینی در اختیار مدیران آن دانشکده قرار دهد.

روش کار

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی - مقطعی است که در دانشکده علوم توانبخشی اهواز با کد اخلاق 9827-EDC انجام گرفت. جمعیت مورد مطالعه، دانشجویان سال چهارم مقطع کارشناسی رشته‌های فیزیوتراپی، کاردرمانی، شنوایی شناسی و گفتاردرمانی بودند که در نیمسال دوم سال تحصیلی 98-1397 مشغول به تحصیل بودند. در این تحقیق از پرسشنامه استاندارد مرکز EDC دانشگاه علوم پزشکی اهواز برای ارزشیابی عملکرد

معدل تحصیلی و جنسیت با نمرات ارزشیابی اساتید مشخص نشده است (وکیلی و همکاران 1389). همچنین غفورنیا و شکورنیا نیز در مطالعه خود بین نظرات دانشجویان دختر و پسر با معدل تحصیلی بالا یا پایین در ارتباط با عوامل مؤثر در ارزشیابی اساتید، تفاوت معنی داری مشاهده نکردند (غفورنیا، شکورنیا و الهام پور 1385). از این رو در تحقیق حاضر، مقایسه‌ای بین گروه‌های تقسیم شده بر اساس جنسیت و معدل، انجام نشد.

یافته‌ها

از میان پرسشنامه‌های توزیع شده در بین دانشجویان، تعداد 30 پرسشنامه تکمیل شده از گروه فیزیوتراپی، 30 پرسشنامه تکمیل شده از گروه شنوایی شناسی، 26 پرسشنامه تکمیل شده از گروه کادرمانی و 18 پرسشنامه تکمیل شده از گروه گفتاردرمانی دریافت شد. دانشجویان شرکت کننده دارای میانگین سنی 24 سال، 96 درصد از آنها مجرد و 4 درصد متأهل بودند و 60 نفر (58 درصد) از آنها را دانشجویان دختر تشکیل دادند. بررسی داده‌ها، نرمال بودن توزیع را در همه گروه‌ها نشان داد. بر اساس نتایج به دست آمده، در تمامی گروه‌های مورد مطالعه، میانگین نمره در حیطه‌های دانش و مهارت عملی، اخلاق حرفه‌ای و روابط بین فردی، نظارت و ارزشیابی در دامنه نمره عملکرد خوب قرار داشت. در حیطه ارزشیابی کلی نیز میانگین نمره برای گروه‌های کادرمانی، شنوایی شناسی و گفتاردرمانی بیانگر عملکرد نسبتاً خوب و در گروه فیزیوتراپی بیانگر عملکرد متوسط است (جدول 1).

دامنه نمره 7 تا 11 عملکرد متوسط و دامنه نمره 12 تا 15 عملکرد خوب بود.

روایی پرسشنامه با روایی محتوایی تأیید شد. بدین منظور، پرسشنامه در اختیار چند تن از اساتید مجرب بالینی دانشکده علوم توانبخشی اهواز قرار گرفت که در نهایت با اعمال برخی اصلاحات جزئی، پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. علاوه بر این، پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آزمون-آزمون مجدد تعیین شد. بدین صورت که پرسشنامه در دو مرحله به فاصله 10 روز در اختیار نمونه‌ای کوچک شامل ده نفر قرار گرفت و آلفای کرونباخ آن محاسبه شد. در نهایت پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ 0/81 تأیید شد.

اطلاعات مستخرج از پرسشنامه با استفاده از نرم افزار آماری SPSS نسخه 22 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای مقایسه دیدگاه دانشجویان رشته‌های مختلف مورد مطالعه از عملکرد اساتید بالینی (حیطه‌ها و گویه‌ها)، از روش آنالیز آماری واریانس یک طرفه (One – Way ANOVA) استفاده شد و در صورت معنی داری نتایج از آزمون تعقیبی Tukey استفاده شد. قبل از انجام آنالیز آماری، نرمال بودن توزیع داده‌ها نیز با استفاده از آزمون شاپیروویلک بررسی شد. سطح معنی داری در این مطالعه 0/05 در نظر گرفته شد. توجه به این نکته اهمیت دارد که بر اساس مطالعات قبلی، دسته بندی دانشجویان به گروه دختر و پسر و تأثیر جنسیت و معدل بر نتایج ارزشیابی، فاقد ارزش گزارش شده است (اکبری و همکاران 1393). به طوری که رابطه معنی داری بین

جدول 1. میانگین \pm انحراف معیار حیطه‌های مختلف پرسشنامه سنجش نظرات دانشجویان از عملکرد بالینی اساتید و نتایج آنالیز آمار واریانس یک طرفه بین رشته-

های مختلف شرکت کننده

Table 1. Mean \pm standard deviation of different domains of the questionnaire assessing students' opinions on the clinical performance of instructors and the results of one-way analysis of variance across different disciplines

معداری	کادرمانی	شنوایی شناسی	گفتاردرمانی	فیزیوتراپی	حداکثر نمره در هر حیطه	حیطه
0/05 >	میانگین \pm انحراف معیار	میانگین \pm انحراف معیار	میانگین \pm انحراف معیار	میانگین \pm انحراف معیار		

دانش و مهارت عملی	30	23/20 ± 6/85	25/64 ± 4/5	27/67 ± 6/27	27/87 ± 4/31	* 0/037
اخلاق حرفه‌ای و روابط بین فردی	40	31/66 ± 8/90	31/75 ± 4/80	32/33 ± 6/43	33/19 ± 4/92	0/85
نظارت و ارزشیابی	15	12/16 ± 3/08	12/75 ± 2/45	12/36 ± 2/78	13/08 ± 2/70	0/076
ارزشیابی کلی	5	3/86 ± 1/22	4/25 ± 0/86	4/34 ± 1/14	4/61 ± 0/69	0/063

* تفاوت معنادار بین رشته فیزیوتراپی و کاردرمانی

است (p = 0/034) (جدول 1). همچنین مقایسه گویه‌ها تفاوت معنی داری را در گویه‌های نه (p = 0/006)، یازده (p = 0/029) و سیزده (p = 0/042) بین گروه‌های مختلف نشان داد. به طوری که برای هر سه مورد، میانگین گویه در گروه فیزیوتراپی کمتر از کاردرمانی بود (جدول 2).

نتایج آنالیز واریانس یک طرفه از مقایسه حیطه‌ها در گروه‌های مختلف، تنها تفاوت آماری معنی داری در حیطه دانش و مهارت عملی نشان داد (p = 0/037). بررسی‌های بیشتر با استفاده از آزمون تعقیبی مشخص کرد که میانگین نمره حیطه دانش و مهارت عملی در گروه فیزیوتراپی به طور معنی داری از گروه کاردرمانی کمتر

جدول 2 میانگین ± انحراف معیار گویه‌های مختلف پرسشنامه سنجش نظرات دانشجویان از عملکرد بالینی اساتید و نتایج آنالیز آمار واریانس یک طرفه بین رشته‌های مختلف شرکت کننده

Table 2 Mean ± standard deviation of different items of the questionnaire assessing students' opinions on the clinical performance of instructors and the results of one-way analysis of variance across different disciplines

معناداری 0/05 >	کاردرمانی میانگین ± انحراف معیار	شنوایی شناسی میانگین ± انحراف معیار	گفتاردرمانی میانگین ± انحراف معیار	فیزیوتراپی میانگین ± انحراف معیار	موارد ارزشیابی	
0/16	4/76 ± 0/51	4/76 ± 0/77	4/50 ± 0/67	4/36 ± 1/03	رعایت شئون و اخلاق اسلامی در محیط آموزش بالینی	اخلاق حرفه‌ای و روابط بین فردی
0/34	4/57 ± 0/80	4/36 ± 1/27	4/25 ± 1/05	4/03 ± 1/21	استفاده از پیشنهادات و انتقادات دانشجویان در راستای بهبود کیفیت آموزش بالینی	
0/12	4/38 ± 1/06	4/46 ± 1/07	±۲۵/۴ 0/86	4/02 ± 1/37	ایجاد علاقه و انگیزه در راستای مهارت‌های بالینی	
0/17	±۶۹/۴ 0/78	4/40 ± 1/10	4/33 ± 0/77	±۱۰/۴ 1/06	رعایت نظم و انضباط در آموزش بالینی	
0/065	4/57 ± 0/75	4/36 ± 1/21	4/33 ± 0/77	4/01 ± 1/33	تقویت مهارت‌های ارتباطی دانشجویان	
0/59	4/15 ± 0/61	4/56 ± 1/16	4/66 ± 0/77	4/13 ± 1/22	رعایت تعداد جلسات تعیین شده برای آموزش بالینی	
0/15	4/53 ± 0/98	4/20 ± 1/37	4/08 ± 0/99	4/01 ± 1/43	ایجاد علاقه و انگیزه دانشجویان در ارتباط آینده شغلی	
0/13	4/50 ± 1/06	4/20 ± 1/42	4/33 ± 0/88	4/11 ± 1/46	تکریم دانشجویان	
* 0/006	4/69 ± 0/67	4/50 ± 1/04	4/16 ± 0/83	3/73 ± 1/38	تناسب مهارت‌های حرفه‌ای برای آموزش بالینی	

0/15	4/53 ± 0/85	4/33 ± 1/24	4 16 ± 0/83	3/86 ± 1/30	کاربردی نمودن آموزش های نظری دانشجویان	دانش و مهارت عملی
* 0/029	4/65 ± 0/79	4/60 ± 0/89	4/41 ± 0/90	3/93 ± 1/25	تسلط علمی بر آموزش بالینی	
0/17	±۶۵/۴ 0/74	4/33 ± 1/26	4/33 ± 0/77	4/03 ± 1/03	تقویت استقلال در تصمیم گیری بالینی دانشجویان در ارائه خدمات تخصصی به مراجعان	
* 0/042	4/57 ± 0/75	4/50 ± 1/04	4/41 ± 0/79	±۸۳/۳ 1/14	ارائه راهنمایی های بالینی به دانشجویان در جهت ارائه خدمات تخصصی به مراجعان	
0/16	4/46 ± 1/06	4/33 ± 1/26	4/16 ± 0/93	±۰۱/۴ 1/24	ایجاد زمینه بروز خلاقیت در آموزش بالینی	
0/082	4/64 ± 0/75	4/43 ± 1/07	4/08 ± 0/90	3/93 1±/33	ارزشیابی تشخیصی از دانشجویان در مراکز بالینی	نظارت و ارزشیابی
0/13	4/84 ± 0/61	±۷۰/۴ 0/79	4/50 ± 0/79	4/33 ± 1/06	توجه به حضور و غیاب دانشجویان	
0/17	4/53 ± 0/85	4/23 ± 1/13	4/16 ± 0/93	3/90 ± 1/18	آموزش پرونده نویسی مراجعین به دانشجویان	
0/063	4/61 ± 0/69	4/34 ± 1/14	4/25 ± ۰/86	3/86 ± 1/22	در مجموع استاد خود را چگونه ارزشیابی می کنید؟	ارزشیابی کلی

* تفاوت معنادار بین رشته فیزیوتراپی و کاردرمانی

بحث

طاهری (1381). بر اساس مطالعات قبلی، اعتقاد به مبانی دینی و برخورد با دانشجویان در ارزشیابی دانشجویان اهمیت زیادی دارد و باید مورد توجه اساتید قرار گیرد (توکلی 1379، رضوی، ربانی و توکلی 1378). رحیمی و همکارانش، توانایی ارتباط و شخصیت فردی را از مهمترین ویژگی های یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان معرفی کردند (رحیمی و احمدی 1384). همچنین در مطالعه حاجی آقاجانی، مهارت های ارتباطی اساتید به عنوان یکی از مهم ترین عوامل مؤثر بر تدریس بیان شده است (حاجی آقاجانی 1377).

در حیطه دانش و مهارت عملی نیز در مجموع عملکرد اساتید بالینی در تمامی گروه های مورد مطالعه در دامنه خوب قرار دارد. هر چند در گروه فیزیوتراپی، میانگین نمره این حیطه از میانگین نمره آن در گروه کاردرمانی کمتر است. دلایل احتمالی کاهش سطح نگرش دانشجویان در گروه فیزیوتراپی درباره عملکرد اساتید بالینی در حیطه دانش و مهارت عملی را می توان با بررسی دقیقتر گویه های این حیطه مشخص کرد. عدم تناسب مهارت های حرفه ای اساتید برای آموزش بالینی، عدم تسلط علمی بر آموزش بالینی و عدم ارائه راهنمایی های بالینی به

مطالعه حاضر به منظور مقایسه دیدگاه دانشجویان سال چهارم کارشناسی از عملکرد اساتید بالینی در گروه های مختلف دانشکده علوم توانبخشی اهواز صورت گرفت. نتایج به دست آمده نشان داد که در گروه کاردرمانی، تقریباً در تمام حیطه ها، میانگین بیش از سایر گروه ها است که بیانگر عملکرد بهتر اساتید بالینی در این گروه می باشد. از منظر ارزشیابی کلی استاد، دانشجویان در رشته های کاردرمانی، گفتاردرمانی و شنوایی شناسی، عملکرد اساتید بالینی خود را نسبتاً خوب ارزیابی کردند، اما در رشته فیزیوتراپی، عملکرد اساتید بالینی از دیدگاه دانشجویان در حد متوسط بود. اگر چه به نظر می رسد در تمامی گروه های مورد مطالعه، زمینه هایی برای توسعه و ارتقای توانمندی های اساتید بالینی تا رسیدن به حد بسیار خوب وجود دارد، اما نیاز به مرتفع شدن این توانمندی ها در رشته فیزیوتراپی بیشتر دیده می شود.

از دیدگاه دانشجویان در همه گروه ها، عملکرد اساتید بالینی از منظر اخلاق حرفه ای و روابط بین فردی، خوب گزارش شده است. مطالعات دیگر نیز نتایج مشابهی را نشان دادند (فصیحی هرنندی و همکاران 1383، شیخ

مهارت عملی توجه به تناسب مهارت‌های حرفه‌ای اساتید برای آموزش بالینی، تسلط علمی و ارائه راهنمایی‌های بالینی به دانشجویان در جهت ارائه خدمات تخصصی به مراجعان از مواردی است که از دیدگاه دانشجویان فیزیوتراپی، نیازمند توجه بیشتری است.

تشکر و قدردانی

در پایان پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند تا از حمایت‌های مالی حوزه معاونت توسعه آموزش دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در اجرای این طرح قدردانی نمایند. همچنین از دانشجویان و مربیان شرکت کننده در این پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

References

- Abdi K, Maddah SB, Rahgozar DM, et al 2006, Evaluation of educational status of the rehabilitation courses in the university of social welfare and rehabilitation sciences from the students' viewpoints. *Rehabilitation*, Vol 7, No. 4, Pp. 57-4. {In persian}.
- Adams JV 1997, Student evaluations: The Ratings Game. *Inquiry*, Vol 1, No. 2, Pp. 10-16.
- Akbari M, Moeintaghavi A, Ghanbari H, et al 2014, A comparison of the students' and teachers' viewpoints about the characteristics of a good teacher in dentistry. Vol 38, Pp. 281-290. {In persian}.
- Al-hazimi A, Al-hiani A, Roff S 2004, Perceptions of the educational environment of the medical school in King Abdul Aziz University, Saudi Arabia. *Medical Teacher*, Vol 26, No. 6, Pp. 570-573.
- Amini M, Honardar M 2008, The view of faculties and medical students about evaluation of faculty teaching experiences. *KOOMESH*, Vol 9, No. 3, Pp. 171-178. {In persian}

دانشجویان در جهت ارائه خدمات تخصصی به مراجعان از مواردی است که از دیدگاه دانشجویان فیزیوتراپی، عملکرد اساتید بالینی متوسط بوده و به طور معنی داری نسبت به عملکرد اساتید بالینی در گروه کاردرمانی کمتر است. مطالعات بسیاری تسلط علمی بر موضوع را به عنوان مهمترین ویژگی استاد برشمرده‌اند (سرچمی و سلمان زاده 1384، رحیمی و احمدی 1384، قربانی و همکاران 1387). در پژوهش حاضر، اغلب اساتید بالینی دارای مدرک دکترای تخصصی بوده و از میان همان اساتیدی بودند که دروس نظری را در کلاس ارائه می‌دادند. انتخاب هر استاد بالینی با توجه به توانایی و تخصص خود برای هر یک از بخش‌های بالینی می‌تواند از عوامل مؤثر در بهبود عملکرد اساتید بالینی باشد (فتوکیان و همکاران 1391). کاهش سطح رضایت دانشجویان فیزیوتراپی از عملکرد اساتید در زمینه دانش و مهارت عملی نشان‌دهنده درخواست توجه بیشتر و جدی اساتید بالینی در این حیطه است. در حیطه نظارت و ارزشیابی نیز به نظر می‌رسد که توجه به مواردی از قبیل ارزشیابی دانشجویان و آموزش پرونده نویسی به آنها بتواند در بهبود عملکرد اساتید بالینی در گروه فیزیوتراپی مؤثر باشد. در سایر گروه‌های مورد مطالعه نیز، عملکرد اساتید بالینی در حیطه نظارت و ارزشیابی "خوب" گزارش شده است. با توجه به نقش مهم اساتید بالینی در رسیدن به اهداف آموزشی، شناخت و آگاهی مسئولان امر آموزش از میزان رضایت دانشجویان از عملکرد اساتید بالینی و توجه نمودن به نظرات آنها در برنامه ریزی‌های آینده برای بهبود این کارکرد، راهگشا خواهد بود.

نتیجه گیری

از دیدگاه دانشجویان در تمامی گروه‌های کاردرمانی، گفتاردرمانی و شنوایی شناسی دانشکده علوم توانبخشی اهواز، زمینه‌هایی برای توسعه و ارتقای توانمندی‌های اساتید بالینی تا رسیدن به حد بسیار خوب وجود دارد، اما نیاز به مرتفع شدن این توانمندی‌ها در رشته فیزیوتراپی بیشتر دیده می‌شود. به طور خاص، در حیطه دانش و

- Pashmdarfard M, Shafarouf N 2018, Factors affecting the clinical education of rehabilitation students in Iran: A systematic review. *Med J Islam RepubIran*, Vol 32.
- Rahimi A, Ahmadi F 2006, The obstacles and improving strategies of clinical education from the viewpoints of clinical instructors in Tehran's Nursing Schools. Vol 5, Pp. 73-80. {In persian}
- Rouzbahani F, Sheykhtaheri A, Farzandipour M, et al 2011, Evaluation of training educators performance from points of views of medical record students in kashan university of medical sciences. *Health Information Management*, Vol 8, No. 2. {In persian}
- Razavi M, Rabani A, Tavakol M 1999, The evaluation of teaching in Tehran University of Medical Sciences and Health Services: Studens' point of view. *Tehran University Medical Journal*, Vol 57, No. 3, Pp. 70-8. {In persian}
- Salehi S, Hassan Zahraie R, Ghazavi Z, et al 1 2004, Comparison of effective clinical teacher characteristics from the viewpoints of nursing and midwifery students and students of isfahan university of medical sciences. *Medical Sciences Education*, Vol 4, No. 1, Pp. 37-44. {In persian}
- Sarchami R, Salmanzadeh H 2005, The opinions of faculty on the efficiency of student rating scheme on teachers performance in iran university of medical sciences. *The Journal of Qazvin Univ. of Med. Sci*, No. 34. {In persian}
- Shahbazi L, Salimi T 2000, Attitudes of nursing and midwifery students on clinical status. *Journal of Shahid Sadoughi University of Medical*, Vol 2, Pp. 97-103. {In persian}
- Dolmans D, Wolfhagen H, Essed G, et al 2002, Students' perceptions of relationships between some educational variables in the out-patient setting. *Medical Education*, Vol 36, No. 8, Pp. 735-741.
- Fasihi Harandi T, Soltani Arabshahi SK, Tahami SA, et al 2004, Viewpoints of medical students about the quality of clinical education. *The Journal of Qazvin University of Medical Sciences*, Vol 8, No. 1, Pp. 4-9. {In persian}.
- Fotoukian Z, Hosseini SJ, Beheshti Z, et al 2013, Clinical education status according to the nursing students' point of view. *Babol medical sciences university*, Vol 1, Pp. 26-33. {In persian}
- Ghafoorian BM, Shakournia A, Elham pour H 2006, Teachers viewpoints about factors affecting their evaluation scores. *Strides in Medical Education Development Journal*, Vol 3, No.1, Pp. 19-25. {In persian}.
- Ghorbani R, Haji-aghajiani S, Heidarifar M, et al 2009. Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer. *KOOMESH*, Vol 10, No. 2, Pp. 77-84. {In persian}.
- Hajiaghajiani S 1998, Viewpoints of the nursing and midwifery teachers about their teaching methods evaluated by the students of Shahid Beheshti Medical University. Vol 3, Pp. 8-36. {In persian}
- Jamshidi S, Bagheri F., Abdolsamadi H, et al 2013, Evaluation of academic Staffs' viewpoint about their assessment by students in hamadan university of medical sciences (2011–2012). *Research in Medical Education*, Vol 5, No. 5, Pp. 39-45. {In persian}

Tavakol M 2000, Characteristics of students with professors from the perspective of the student assessment approach. *Journal of Research in Medical Sciences*, Vol 3(Suppl 1). {In persian}

Tayyebi S, Hosseini SH, Hosseini-Zijoud SM, et al 2017, Evaluation of clinical education in pediatric wards of hospitals affiliated to shahid beheshti university of medical sciences according to the ministry of health standards in 2015. *Journal of Military Medicine*, Vol 19, No. 1, Pp. 63-71.

Vakili A, Hajaghajani S, Rashidy-Pour A, et al 2011, An investigation of factors influencing student evaluation of teacher performance: A comprehensive study in Semnan University of Medical Sciences. *KOOMESH*, Vol 12, No. 2, Pp. 93-103.

Wall D, Houghton G 2000, Twelve tips on teaching about clinical governance. *Medical Teacher*, Vol 22, No. 2, Pp. 145-153.

Shakurnia A, Motlagh ME, Malayeri A 2006, Students' opinion on factors affecting faculty evaluation in Jondishapoor Medical University. *Iranian Journal of Medical Education*, Vol 5, No. 2, Pp. 101-109. {In persian}

Sheikhtaheri A 2002, Supervision of undergraduate medical records shahid beheshti university of medical sciences in the approved apprenticeship programs, [Project] Tehran. *Shahid Beheshti University of Medical Sciences*. {In persian}

Spencer J 2003, Learning and teaching in the clinical environment. *BMJ*, Vol 326, Pp. 591-594.

Taheri A, Forghani S, jafar z 2013, Evaluation of facilitating and inhibiting factors of practical skills learning from the perspective of third year students after rehabilitation. *Research in Rehabilitation Sciences*, Vol 9, No. 6. {In persian}

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال دوازدهم، شماره 1، بهار 1400

مقایسه دیدگاه دانشجویان سال چهارم کارشناسی از عملکرد اساتید بالینی در گروه‌های مختلف دانشکده

علوم توانبخشی اهواز

راضیه مفتح: عضو هیئت علمی، مرکز تحقیقات توانبخشی عضلانی-اسکلتی، گروه فیزیوتراپی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی دانشگاه جندی شاپور اهواز، ایران.

ندا اورکی فر: عضو هیئت علمی، مرکز تحقیقات توانبخشی عضلانی-اسکلتی، گروه فیزیوتراپی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، ایران.

نگین مرادی: عضو هیئت علمی، مرکز تحقیقات توانبخشی عضلانی-اسکلتی، گروه گفتاردرمانی، دانشکده علوم توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، ایران.

چکیده: یکی از مهمترین تعیین کننده‌های آموزش بالینی اثربخش، عملکرد اساتید بالینی است. با توجه به استفاده از اساتید جوان جهت تدریس بالینی در مراکز آموزشی-درمانی تحت نظارت دانشکده علوم توانبخشی اهواز، هدف از انجام مطالعه حاضر مقایسه دیدگاه دانشجویان سال چهارم کارشناسی از عملکرد اساتید بالینی در گروه‌های مختلف این دانشکده با استفاده از پرسشنامه بود. در این مطالعه توصیفی-مقطعی، برای سنجش عملکرد اساتید بالینی، 30، 18، 30 و 26 پرسشنامه به ترتیب از گروه‌های فیزیوتراپی، گفتاردرمانی، شنوایی شناسی و کاردرمانی توسط دانشجویان سال چهارم که در نیمسال دوم سال تحصیلی 98-1397 مشغول به تحصیل بودند، تکمیل شد. پرسشنامه مشتمل بر 18 گویه و چهار حیطه بود. در حیطه ارزشیابی کلی، میانگین نمره برای گروه‌های کاردرمانی، شنوایی شناسی و گفتاردرمانی بیانگر عملکرد نسبتاً خوب و در گروه فیزیوتراپی بیانگر عملکرد متوسط بود. نتایج آنالیز واریانس یک طرفه، تفاوت معناداری در حیطه‌های دانش و مهارت عملی نشان داد ($p = 0/037$). مقایسه گویه‌ها تفاوت معناداری را در گویه‌های نه ($p = 0/006$)، یازده ($p = 0/029$) و سیزده ($p = 0/042$) بین گروه‌های مختلف نشان داد. برای هر سه مورد، میانگین گویه در گروه فیزیوتراپی کمتر از کاردرمانی بود. به نظر می‌رسد در تمامی گروه‌های مورد مطالعه، زمینه‌هایی برای توسعه و ارتقای توانمندی‌های اساتید بالینی تا رسیدن به حد بسیار خوب وجود دارد اما نیاز به مرتفع شدن این توانمندی‌ها در رشته فیزیوتراپی بیشتر دیده می‌شود.

واژگان کلیدی: آموزش بالینی، توانبخشی، پرسشنامه، عملکرد اساتید، دیدگاه دانشجویان.

***نویسنده مسؤول:** عضو هیئت علمی، مرکز تحقیقات توانبخشی عضلانی-اسکلتی، گروه فیزیوتراپی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، ایران.

Email: nedaoraki@yahoo.com